

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN !

A Győri Ítéltábla a dr. Rodek Margit által képviselt I.r., II.r., III.r., IV.r., V.r. **felpereseknek** a dr. Havasi Tibor ügyvéd által képviselt I.r., II.r. dr.Papp Ildikó ügyvéd által képviselt III.r. **alperesek** ellen kártérítés megfizetése iránt indított perében a Vas Megyei Bíróság által 2008. szeptember 19. napján meghozott 17.P.20.135/2005/91. számú ítélet ellen az I.r.-II.r. alperesek részéről 93., a III.r. alperes részéről 92. sorszámmal előterjesztett fellebbezés folytán megtartott tárgyaláson meghozta a következő

közbenső ítéletet:

Az ítéltábla megállapítja, hogy az I.r.-II.r. alperes egyetemleges felelőssége az I.r.-II.r.-III.r.-IV.r.-IV.r. felperesek méhészetében okozott kárért 90 %-os mértékben, míg a III.r. alperes felelőssége 10 %-os mértékben fennáll.

A közbenső ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s :

A megyei bíróság az ítéletében kötelezte az I.r.-II.r. alperest, hogy fizessen meg az ítélet jogerőre emelkedését követő 90 napon belül az I.r. felperesnek 1.347.750 Ft-ot, a II.r. felperesnek 3.527.550 Ft-ot, a III.r. felperesnek 1.529.550 Ft-ot, a IV.r. felperesnek 929.250 Ft-ot, az V.r. felperesnek 1.066.500 Ft-ot, valamint ezen összegek után 2004. szeptember 1-jétől a kifizetésig számított kamatot.

Kötelezte a III.r. alperest, hogy fizessen meg az ítélet jogerőre emelkedését követően 90 napon belül az I.r. felperesnek 149.750 Ft-ot, a II.r. felperesnek 391.950 Ft-ot, a III.r. felperesnek 169.950 Ft-ot, a IV.r. felperesnek 103.250 Ft-ot, az V.r. felperesnek 118.500 Ft-ot, valamint a fenti összegeknek 2004. szeptember 1. napjától a kifizetésig számított kamatait.

Kötelezte az I.r.-II.r. alperest, hogy fizessenek meg a felpereseknek 1.100.000 Ft perköltséget 90 napon belül, a III.r. alperest, hogy fizessen meg a felpereseknek egyetemlegesen az ítélet jogerőre emelkedését követő 90 napon belül 100.000 Ft perköltséget.

Kötelezte az I.r.-II.r. alperest az állam javára 727.830 Ft, az III.r. alperest 80.870 Ft feljegyzett illeték megfizetésére.

Ítéletének indokolásában rögzítette, hogy a méhek pusztulását a méhekre kifejezetten veszélyes fipronil hatóanyagú Regent 80WG rovarölőszer okozta, de szerepet játszhatott a klórpírifosz hatóanyagú vegyszerek jelenléte is.

A fenti két hatóanyag az I.r.-II.r. alperes táblájáról vett növéymintában kimutatható volt. Az elsodródást kizárja a III.r. alperes által végzett vegyszeres permetezés technológiája, illetőleg az, hogy klórpírifosz hatóanyagot III.r. alperes nem használt. A szermaradványok mennyiségének a méhészetekben, az alperes táblájáról vett mértéke egyenes arányban van egymással.

A III.r. alperes permetezése során a különböző repcetáblákat látogatva repülés közben a méhek érintkezhetnek a permetezés ideje alatt a széláramlattal szállított permettel. A viszonylag rövid ideig tartó felületi kapcsolat elég volt az érintkezéshez és kaptárba érve viszonylag gyors pusztuláshoz. A permet közvetlen kapcsolata az esetleg átrepülő méhekkel is része és okozója lehetett a mérgezésnek, majd a család pusztulásának. A kaptárba érve a szennyezett pollen a dajkaméheket és a fiasítást is elhúzódo időben szennyezte, kiszámíthatatlan időtartamig mérgezhette.

A Regent 80WG rovarölőszer hatóanyaga fipronil, a méhekre kifejezetten veszélyes szer, kontakt és gyomméreg, a központi idegrendszert károsítja. A méhek minden fejlődési stádiumát pusztítja. A hatóanyag fotokémiaiailag rendkívül stabil, lassan bomlik, a permetezett kultúrában több hétig toxikus koncentrációban megmarad és károsítja a méheket.

A három telephely különböző mértékű szennyezettségében szerepe lehetett az uralkodó széliránynak is.

Rögzítette a megyei bíróság, hogy a felperesek méhészetének károsodása bizonyított tény, a felpereseket terhelte annak bizonyítása, hogy a méhészetükben bekövetkezett károsodás az alperesek által végzett permetezéssel okozati összefüggésben áll.

Utalva a bírói gyakorlatra kiemelte a megyei bíróság, hogy a felpereseknek a károsodás bejelentésével kapcsolatos kötelezettségeik elmulasztása, illetőleg, hogy a mintavétel nem az arra vonatkozó jogszabályoknak megfelelően történt, nem eredményezheti az alperesek kártérítési felelősség alóli mentesülését, kizárólag a bizonyítékok értékelésénél bír jelentőséggel.

Adott esetben a bírói gyakorlat megengedi azt is, hogy vegyszermaradvány vizsgálatának elvégzése hiányában akár közvetett bizonyítékok alapján is sor kerülhet a felperesi károsodás és az alperes által végzett vegyszeres permetezés közti okozati összefüggés megállapítására.

A megyei bíróság a mintavételekkel kapcsolatos alperesi kifogás körében utalt arra is, hogy a perben eljáró szakértők egyike sem hivatkozott arra, hogy szakértői szempontból a mintavétel kifogás alá esik. Utalt arra is továbbá, hogy a II.r. alperes telefonon a mintavétel időpontjáról értesítésre került, ezen értesítés ellenére a mintavételen nem jelent meg, ezért a későbbiek során arra nem hivatkozhat, hogy a mintavétel során nem volt jelen és az nem volt szabályos.

A III.r.-IV.r. felperesek pedig a jogszabályoknak megfelelően jártak el figyelemmel arra, hogy **Helység 1** jegyzőjét is értesítették a méhpusztulásról, aki a helyszínen jelen volt, jegyzőkönyvet vett fel. A helyszínen jelen volt **"A"** méhegészségügyi felelős, illetve a **Helység 2** Növényvédelmi Állomástól **"B"** is. Az I.r.-II.r., valamint V.r. felperesek mintavételekor az illetékes jegyző valóban nem volt jelen, azonban a mintavétellel kapcsolatosan **"C"** tanú nyilatkozott arra vonatkozóan, hogy a mintákkal kapcsolatban szabálytalanságot, hiányosságot nem tapasztalt.

A fenti tényezőket mérlegelve a megyei bíróság a mintavételek eredményét az ítékezés alapjául elfogadta.

A fentiekből következően kétséget kizáróan megállapíthatónak látta, hogy a méhek pusztulását a Regent nevű növényvédő szer hatóanyaga a fipronil okozta, ugyanakkor a I.r.-II.r. alperesi tábláról vett növéymintákban szintén kimutatható volt a fipronil és klórpirifosz hatóanyag.

Egyező volt a szakvélemények megállapítása a körben, hogy elsodródás olyan mértékű nem lehet, amely egy adott táblát teljes egészében érint.

A Szakértői Testület képviselőjének előadása alapján pedig azt rögzítette, hogy az I.r.-II.r. alperesi repcetáblából vett mintában található szermaradvány mennyisége olyan magas volt, hogy nem valószínűsíti azt, hogy az elsodródásból származna. A III.r. alperesi képviselő pedig maga tett a 2008. szeptember 10-i tárgyaláson olyan nyilatkozatot „hogyha a növényben mind a két hatóanyagot megtalálták, az nem történhetett másként csak úgy, hogy azt oda kipermezték.

Kiemelte a megyei bíróság, hogy az I.r.-II.r. alperesek állították, de kétséget kizáróan ítéleti bizonyossággal megállapíthatóan nem bizonyították, hogy Calypso 480 SC szerrel permeteztek.

E körben a megyei bíróság utalt arra, hogy az I.r.-II.r. alperesek permetezési naplót nem vezettek, a naplóbejegyzés lehetne olyan bizonyíték, amely alapján megállapítható lenne a Calypso szerrel történt permetezés. Az I.r.-II.r. alperes által csatolt okirati bizonyítékok a Calypso vásárlásával kapcsolatban nem egyértelműek, ellentétben állnak a szállítólevéllel illetőleg a számla adatai. **"B"** tanúvallomása pontatlan a körben, hogy az I.r.-II.r. alperes által csatolt számla két flakon mennyiségű Calypso permetszerről szól. A szállítólevélen szerepelt két mennyiség, a számlán azonban csak egy. Ellentmond a Calypso 480 SC szer alkalmazásának az, hogy az I.r.-II.r. alperes a 2004. április 30-ai permetezést méhkímélő technológiával végezte délután 6 és 10 óra között. A Calypso 480 SC szer alkalmazására pedig ilyen előírás nincs (**"B"** tanú).

Ezen tények együttes értékelése alapján állapította meg a megyei bíróság azt, hogy az I.r.-II.r. alperes fipronil hatóanyagú szert használt fel permetezéskor.

A megyei bíróság **"D"** igazságügyi szakértői vélemény kiegészítésében foglaltak, illetve a Szakértői Testület véleménye alapján kizárta azt a tényt, hogy a III.r. alperes által végzett gépi permetezéssel kapcsolatos elsodródással lehetne összefüggésbe hozni az I.r.-II.r. alperesek táblájából vett repcemintában található szermaradványt. A **"E"** szakértő

véleményét az elsodródással kapcsolatban teljes egészében a bizonyítékok köréből kirekesztette, és kizárólag az alapszakértői vélemény, illetve a Szakértői Testület vélemény megállapítását fogadta el. A "E" szakértői véleményében az elsodródással kapcsolatos megállapítások ellentétben állnak a Szakértői Testület véleményének 6. pontjában részletesen ismertetett permetezőgéppel történő vegyszeres kijuttatás minősítésére és vizsgálati eredményével.

A megyei bíróság a III.r. alperes azon védekezésével kapcsolatban, hogy a Szakértői Testület véleménye ellentmondásos volna azon körben, hogy az elsodródást kizárja, ugyanakkor 10 %-os mértékben a felelősséget a III.r. alperesre is hárítja, utalt arra, hogy a Testületi vélemény részletesen tartalmazza az 5. oldalon a 10. pontban a III.r. alperes felelősségére vonatkozó álláspontját, amelynek lényege az, hogy nem a permetszer elsodródása miatt áll okozati összefüggésben a felperesek károsodása a III.r. alperes tevékenységével, hanem az éppen arra repülő méheknek a szerrel történt kontaktusba kerülésére tekintettel, tehát kizárólag behatárolt időtartamig egy kisebb mértékben.

A megyei bíróság a "E" szakértői szakvéleményét arra tekintettel sem fogadta el, hogy a szakértő azon feltevésből indult ki, hogy az I.r.-II.r. alperes 2004. április 29-én bizonyítottan Calypso, méhekre nem veszélyes rovarölőszert permetezett ki.

Ezzel szemben az volt megállapítható, hogy az I.r.-II.r. alperes által végzett permetezés ideje 2004. április 30-a volt, és az I.r.-II.r. alperes nem bizonyította a Calypso rovarölőszerral történt permetezést.

Ezzel szemben az ok-okozati összefüggés megállapításánál döntő jelentőséget a Szakértői Testület képviselője tárgyaláson tett nyilatkozatának tulajdonított, azaz annak, hogy „a repcemintához arányosan található a méhmintákban a szermaradvány”, „a méhmintákban talált szermaradvány a távolsággal és a széliránnyal van összefüggésben” (87. számú jegyzőkönyv 8. oldal 6-7. bekezdés).

Az ok-okozati összefüggés megállapításánál kiemelte a bizonyítási eljárás azon adatát, hogy az I.r.-II.r. alperesi táblán nem volt rovarélet ("A", "B" tanúk), továbbá megállapítható volt, hogy az I.r.-II.r. alperes repcetáblája virágzó állapotban volt ("A"). A mérgezés után az I.r.-II.r. alperes tábláján mozgás a méhek részről nem volt, tehát a mérgezés helye az I.r.-II.r. alperesi tábla volt, hiszen oda a későbbiek során sem látogattak a méhek, mert a hírvivők ezen tábláról nem tértek vissza, így oda később a méhek nem mehettek.

A megyei bíróság a beszerzett szakvélemények közül az okozati összefüggés és a felelősség mértékének az alperesek közti megosztása kérdésében a Testületi szakvéleményt fogadta el arra tekintettel, hogy a Testület szakértői véleménye részletesen vizsgálta a felperesek károsítása szempontjából figyelembe vehető vegyszert, a permetezés meteorológiai viszonyait, a méhek viselkedését, a felperesek méhészetének távolságát az alperesi táblákról, a permetezés helyét, idejét, mely tényezők a vegyszeres permetezéssel okozott kár vizsgálata során releváns tényezők. A Testületi vélemény és a bizonyítás egyéb adatai - az I.r.-II.r. alperesi táblának a virágzása, friss permetezési nyomok, I.r.-II.r. alperes teljesen rovarmentes táblája, I.r.-II.r. alperes táblájáról vett fipronillal szennyezett növény minta - együttes mérlegelése alapján állapította meg a megyei bíróság a felperesi kárnak az I.r.-III.r. alperesek tevékenységével való okozati

összefüggést illetően a felelősség megosztása mértékét 90 - 10 %-ban, az I.r.-II.r. alperesekre terhesebben.

Azon alperesi hivatkozással, hogy az adott időben több környékbeli ingatlanon is végeztek permetezést rögzítette, hogy itt az alpereseken állt a bizonyítás terhe. Ugyan adat merült fel a **"Helység"3** Mezőgazdasági Rt. illetőleg a **"F"** Kft. által végzett 2004. április 29-i és 30-i időszakban tett permetezésre, azonban az iménti permetezésekkel kapcsolatos tényelődások, **"B"** növényvédelmi felügyelő ellenőrzése, valamint az, hogy a perben eljáró szakértők egyike sem hozta összefüggésbe ezen permetezéseket a perbeli felperesi károsodással, kizárják, hogy ezen permetezések okozati összefüggésben állnának a felperesek károsodásával.

Az alperesek egyéb permetezési tevékenységre is hivatkoztak ugyan, de e körben további bizonyítási indítványuk nem volt.

Az összegszerűséget illetően kiemelte, hogy ennek megállapítása során a Szakértői Testület véleményéből indult ki, mely vélemény elfogadta bizonyos korrekcióval **"D"** véleményének megfelelően a felperesek kárának kimunkálását.

"D" véleményét a Testület annyiban korrigálta, hogy az I.r.-II.r., III.r. és IV.r. felpereseknél a kárenyhítés körében elszámolt összegeket $\frac{1}{2}$ -ed résszel csökkentette.

Az ítélet elleni fellebbezésükben az I.r., II.r., III.r. alperesek annak megváltoztatását, a kereseti kérelem elutasítását kérték.

A III.r. alperes kiemelte, hogy a Szakértői Testület részéről meghallgatásra került szakértő a tárgyaláson kijelentette, hogy az elsodródás kizárt és így III.r. alperes részéről károkozó magatartást megállapítani nem lehet, a felperesek képviselője közölte, hogy a III.r. alperessel szemben nem él kártérítési igénnyel. Ennek ellenére a megyei bíróság az elsőfokú eljárást mégis lefolytatta a III.r. alperessel szemben, holott a per megszüntetésének lett volna helye.

Megismételve az elsőfokú eljárásban tett nyilatkozatait utalt arra, hogy **"D"** szakértő a felperesek kára, és a III.r. alperesi tevékenység közti okozati összefüggést egyértelműen kizárta, **"E"** véleményét pedig - amely szerint a károkozó kizárólag a III.r. alperes - a Vas Megyei Bíróság bizonyítékként nem vette figyelembe a testületi vélemény pedig egyrészt csupán valószínűsítette az ok-okozati összefüggést, és azt is csupán feltételezésekre alapította.

Az általa végzett permetezés ideje alatt a tábla felett elrepülő méhek mérgezése kizárt, egyrészt azért mert ahhoz, hogy a III.r. alperes magatartása a károsodásnak kiváltó oka legyen, vagy legalábbis hozzájáruljon, valamennyi felperes méhének a III.r. alperesi tábla felett kellett volna éppen akkor elrepülnie, amikor a III.r. alperes permetezett, másrészt az általa használt gép és technológia az elsodródást kizárja, a testületi vélemény pedig nem valószínűsítette, hogy a III.r. alperes permetezése elsodródáshoz vezethetett, továbbá valamennyi szakértő azt állapította meg, hogy a repceből vett mintákban talált hatóanyag mennyisége és azok eloszlása kizárja az elsodródásból történt mérgezést.

Iratellenes a megyei bíróság ítélete a tekintetben, hogy a kereseti kérelem összecszerűségét a III.r. alperes nem vitatta volna. Nem fogadta el sem a "D" szakértői véleményében foglaltakat e körben, sem pedig a Szakértői Testület kármértékére vonatkozó megállapításait. A megyei bíróság a kár összecszerűségére vonatkozóan bizonyítást nem folytatott le, és annak felperesi állítással szembeni ellenbizonyítására figyelmeztetést a III.r. alperes nem kapott, holott jogi képviselő nélkül járt el.

Kérte újabb szakértő ("G") kirendelését, a korábban beszerzett szakvélemények közti ellentmondás feloldására.

Az I.r.-II.r. felperes szintűgy fenntartva az elsőfokú eljárásban tett nyilatkozatait előadta, hogy az elsőfokú ítélettel szemben jelentősége van a mintavételek szabályszerűségének, ami nem szakértői kérdés, hanem jog és ténykérdés, jogszabály írja elő annak pontos menetét és kritériumait.

Kiemelte, hogy "C" állatorvos az ügyben nem járhatott volna el, ugyanis III.r.-IV.r. alperesek meggyeskovácsi lakosok, ahol a károkozás időpontjában "C" polgármesteri tisztséget töltött be, ezen tisztségéből adódóan munkáltatója volt annak a jegyzőnek, aki a mintavételeknél állítólag jelen volt, és akinek jegyzőkönyve alapján és azt mellékelve, mint hatósági állatorvos küldte el bevizsgáltatni a mintákat. Kétséges a mintavételek megtörténtét tartalmazó méh elhullások bejelentéséről szolgáló jegyzőkönyvek hitelessége, tartalmuk valódisága is, figyelemmel arra, hogy azokon tanúként azok a személyek vannak megjelölve, akik egyben felperesek is.

A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kellett volna konkrétan, hogy mely kaptárakat vizsgálta meg a méhegészségügyi felelős, mely kaptárakból vett mintát, hány kaptarat nyitott fel, stb. A felelősnek azonnali, 3 napos, 8 napos és 3 hetes szemlét kellett volna tartania valamennyiről részletesen jegyzőkönyvet készítve.

Olyan minimális méhmintát küldött be valamennyi felperes, hogy azok olyan bevizsgálásra nem voltak alkalmasak, amely alapján kétséget kizáró eredményt lehetne megállapítani. A növényminta vétellel összefüggésben utaltak rá, hogy a szabálysértési eljárásban a felperesek nem tudták egyértelműen és azonosan megmutatni, hogy a tábla mely részéről, honnan, mennyi növénymintát vettek, azok közül pedig melyik helyről vett minta lett beküldve vizsgálatra. Nem növényvédős szakember vette a mintát, így a repceből szedett növényminta nem tekinthető jogszabály által megkövetelt átlagmintának.

A beküldött növénymintában kimutatott két hatóanyag is azt mutatja, hogy többen végeztek növényvédelmi tevékenységet, ugyanis életszerűtlen és gazdaságilag is indokolatlan, hogy ugyanazt a táblát ugyanaz a gazdálkodó ugyanakkor két növényvédő szerrel permetezzen le. Kérdéses az is, hogy a növénymintát miért állategészségügyi intézetben volt szükséges bevizsgáltatni, azokat ugyanis a **Helység 2** Növényvédő Állomásra kellett volna küldeni, mely állomást a repceminta vételéről hivatalból kellett volna értesíteni, és onnan növényvédő szakembert kellett volna a növényminta vételéhez hívni.

Valótlan "A" tanú azon állítása, hogy a mintavételi eljárásban való részvételt elutasították volna: mikor a legelső mintavétel idejéről értesítést kaptak hivatalos ügyben voltak távol, és

a mintavételen - mivel közvetlenül annak megkezdése előtt, mikor már a helyszínen tartózkodtak, akkor értesítették őket - emiatt nem tudtak megjelenni.

Kiemelték, hogy bár a III.r. alperes pontosan a méhmérgezést megelőzően a szakvéleményekben egybehangzóan rögzített a méhek elhullását okozó Regent szerrel permetezett, az ő táblájából nem vettek mintát, ahogy más környező táblákból, gyümölcsösökből sem, pedig több a méhek által ugyancsak látogatott növénykultúra is volt a térségben.

Ha az I.r.-II.r. alperesi táblán nem volt rovarélet, akkor kizárt, hogy az III.r.-IV.r. felperesek méhei az I.r.-II.r. alperesi táblán mérgeződtek meg, hiszen az ő méheik csak öt nappal a permetezési tevékenység után kezdtek hullani, míg a többieké állítólag másnap. A táblán talált friss traktornyomokból ugyancsak nem lehet egyenes következtetést levonni arra vonatkozóan, hogy méhekre veszélyes szerrel permeteztek volna.

"D" szakértői véleményében azt állapította meg, hogy a méhek pusztulását okozhatta az I.r.-II.r. alperesi permetezés, és nem azt, hogy ez oksági összefüggésben áll egyértelműen.

Utalt a III.r. alperes 2006. március 30-án kelt a megyei bíróságnak címzett iratára, miszerint a permetezésekkor a talaj párárodása által a levegőbe juttatott vegyszeres pára a szomszédos tábla szélső részére sodródhatott, és figyelembe véve azt, hogy a növény minta vételek pontos helyét a felperesek nem tudták megjelölni a III.r. alperes tevékenysége nagy valószínűséggel nem csupán 10 %-ban okozta, okozhatta a károsodást, hanem teljes egészében.

A Szakértői Testület az I.r.-II.r. alperesi tevékenység és a kár közti okozati összefüggést szintén csupán valószínűsíteni tudta hozzátevé, hogy a méhek repülési és gyűjtési útvonalába eső egyéb táblák permetezési adatai - amelyekből a kárt okozó személy konkrétan azonosítható lenne - nem álltak rendelkezésre. Kifogásolta, hogy a vizsgálat a Calypso 480 SC szerre nem terjed ki, ha elegendő mintát szolgáltatnak a felperesek az elegendő lett volna ezen szer hatóanyagának vizsgálatára is.

Téves álláspontjuk szerint a megyei bíróság utalása a permetezési napló jelentőségére, hiszen az nem feltétlenül tükrözi a valóságot. Kifogásolták, hogy a megyei bíróság "E" véleményét a bizonyítékok közül kirekesztette.

Az összecszerűség körében előadták, miszerint vitatták "D" szakvéleményének egészét, amely az összecszerűségre is értelemszerűen kiterjedt, ugyanígy a Szakértői Testület véleményében foglaltakat is. Ehhez képest nem állapíthatta volna meg a megyei bíróság, hogy e körben a felek az utóbbi szakvélemény elfogadták.

A megyei bíróság álláspontjuk szerint a kár összecszerűségére nézve egyszerűen mellőzte a bizonyítást, a bizonyítási eljárás lefolytatását.

Előadták, miszerint az ítélet meghozatala után tudomásukra jutott, hogy a II.r. felperes korábban a minták bevizsgálását végző "Helység"4-i Állategészségügyi Állomásnál állt munkaviszonyban, kérték e vonatkozásban az állomás megkeresését.

A felperesek fellebbezési ellenkérelme az ítélet helybenhagyására irányult.

Megismételve elsőfokú eljárásban tett nyilatkozataikat előadták, hogy a mintavételről az I.r.-II.r. alperest értesítették, azon sem személyesen, sem meghatalmazottjuk útján nem vettek részt, ezért annak hiányosságaira nem hivatkozhatnak. Előzetesen szemlét tartottak a helyszínen és az ott tapasztaltak alapján, közöttük amelyen területen méhpusztulás is volt, jelölték meg a mintavétel alapjául szolgáló területet.

Kifogásolták az alperesek, hogy III.r. felperes esetében egy darabnyi minta került vizsgálatra beküldésre, itt kiemelték, hogy az egy darab méhminta nem azt jelenti, hogy csak egy darab méhet küldtek be megvizsgálásra, hanem egy mintát, melyen belül több méh is volt. Ez a minta 30 grammot tett ki. A vizsgálat lefolytatásánál egyébként pedig nem a beküldött minta mennyisége a releváns.

A bizonyítási indítványok mellőzését kérték, egyrészt azért, mert "D" szakértői véleményét követően az alperesek az összecszerűsége bizonyítási indítványt nem terjesztettek elő, másrészt ezt a szakértői véleményt a Szakértői Testület is felülbírált.

Felperesi előadás szerint nincs arról tudomása a felperesi képviselőnek, hogy a II.r. felperes valaha is munkaviszonyban állt volna a vizsgálatot végző "Helység"4-i Intézettel.

Előadták, hogy a III.r. alperessel szemben a keresettől nem állt el.

A fellebbviteli tárgyaláson az I.r.-II.r. alperes utalt arra, hogy a 19. sorszámú szakvéleményt kapta csupán meg, annak mellékletei nélkül.

A III.r. alperes azt adta elő, hogy a 19. sorszámú szakvélemény beterjesztése után került sor a III.r. alperessel szemben kereset kiterjesztésre, így korabelileg részére sem a 19. sorszámú szakvélemény, sem annak mellékletei kézbesítésre nem kerültek.

Az ítélet táblája az alpereseknek a 19. sorszámú szakvéleményt és annak mellékleteit kézbesítette, melyre az alperesek nyilatkozataikat megtették (Pf.6., Pf.7.).

Az I.r.-II.r. alperes álláspontja szerint nem állapítható meg, hogy a II.r. felperesnek az 1. számú melléklet alapján három darab vagy két darab konténere volt. Ezzel kapcsolatban a beadványában megjelölt tanúk meghallgatását indítványozta (7 fő). Utaltak arra, hogy az I.r.-II.r. felperesek 2004. évben nem jelentettek be a 1-2-3 Községek Körjegyzőségére méhvándorlást.

Jelentősége van annak is, hogy 2004. április 29-én érkezett állategészségügyi igazolás a méhek vándorlásához, de a tulajdonosok által bejelentett méhvándorlás, illetve helymegjelölés nem történt. Ezzel kapcsolatban kérték a polgármesteri hivatal megkeresését.

A 3 - 5. számú melléklet vonatkozásában kiemelték, hogy ez csupán azt bizonyítja, hogy az I.r.-II.r. felpereseknek hány méhcsaládjuk volt ... 1 Megyében, azt azonban nem, hogy ezek közül mikor, mennyi került ...2 Megyébe áttelepítésre. A 4. számú mellékletnél kifogásolta, hogy az alapján nem állapítható meg a vándortelep pontos beazonosítása.

A 8 - 9. számú mellékletnél utaltak arra, hogy 2004. július 12-én az V.r. felperes 42 méhcsaláddal rendelkezett, míg 2005. augusztus 8-án 2004. évre 55 családot jelentett be.

A III.r. alperes az 1. számú melléklettel kapcsolatban kiemelte, hogy itt a felperesek méhészeti adatai és azokkal összefüggő mennyiségek, számok kizárólag a felperesek elmondása alapján kerültek rögzítésre, azok alátámasztására egyéb adat nincs.

A jegyzőkönyv egyébként pedig a káresemény bekövetkezte után több mint egy év elteltét követően készült, melyen III.r. alperes nem volt jelen, az eltelt idő alatt pedig a méhcsaládokban változások állhattak be.

Szintén kiemelték, miszerint nem állapítható meg az I.r. és II.r. felperesek méhcsaládjainak száma, illetőleg az, hogy melyek voltak ...1 Megyében és melyek voltak ...2-n. Ugyanez volt az előadása a 3. számú melléklet vonatkozásában is.

A 4. számú melléklet nem rögzíti a pontos helyszínt, és azt, hogy hány méhcsalád milyen mértékben károsodott.

Az 5. számú mellékletre ugyanaz vonatkozik, mint a 3. számú mellékletre. A 6. számú melléklet nem tartalmazza a mintavételek helyét, hány kaptárból és mely kaptárból vettek mintát és a méhcsaládok számát sem.

A 6., 7., 8. számú melléklettel kapcsolatban nem tartalmazzák, hogy az aláírókon kívül esetlegesen más személyek kaptak-e meghívást a jegyzőkönyv felvételére, illetve jelen voltak-e. A 9. számú melléklet alapján ellentmondás áll fenn az V.r. felperes 2005. augusztusában és 2004. júliusában meglévő méhcsaládállománya vonatkozásában (54 illetve 48 db). Nincs adat arra, hogy a mérgezést követő napokon készült-e az V.r. felperesnél bármilyen kárfelvételi jegyzőkönyv, ami tartalmazná a családok számát.

Bizonyítási indítványt tett - a korábbiakat fenntartva - valamennyi illetékes jegyző, hatósági állatorvos, méhegészségügyi felelős megkeresésére a vonatkozásban, hogy a méhcsaládok számáról szóló igazolások alapjául szolgáló bejelentések egy-egy másolati példányát a bíróság szerezzé be, az I.r.-II.r. felperesek vonatkozásában a méhek vándoroltatására, lehelyezésére vonatkozó bejelentések beszerzésére, valamint a szakvélemény mellékleteiben utalásszerűen rögzített a méhészeti adatokra kármértékére (bevétel kiesés, költségek) vonatkozó bizonylatok, számlák igazolások, bevallások, őstermelői jegyek, stb. becsatolására.

Ezekkel az adatokkal az ítéletábra a megyei bíróság által megállapított tényállást kiegészítette.

A fellebbezések az alábbiak szerint részben alaposak.

Mindenek előtt az ítéletábra a III.r. alperes eljárási kifogásával - a permegszüntetés szükségessége - kapcsolatban rögzíti, hogy a felperesek a III.r. alperessel szembeni igényüktől nem álltak el (17.P.20.135/2005/87. számú jegyzőkönyv 2. oldal 1. bekezdés, 12. oldal 2. bekezdés) így a kifogás nem alapos.

Ami a jogalapi kérdéskört illeti az ítéltábla álláspontja szerint a megyei bíróság bizonyítási eljárást ebben a körben a szükséges és egyben elégséges - a felajánlott - körben lefolytatta, az ott beszerzett bizonyítékokat a Pp. 206. §-ának megfelelően, helyesen, okszerűen, összességükben értékelve helyesen állapította meg, az abból levont jogi következtetésével és a döntés indokolásának érdemével is az ítéltábla teljes körűen egyetért.

E körben az I.r.-II.r. alperesek fellebbezési érvelésével kapcsolatban kiemeli az ítéltábla, hogy a peradatok alapján megállapítható, hogy bár nem teljesen szabályos volt a mintavétel - amely elsősorban dokumentációs hibákban szenved, konkrétan mely részekből vették a mintákat - azonban a tanúvallomás alapján egyértelműen rögzíthető, hogy az I.r.-II.r. alperesi táblából több helyről történt a mintavétel, amely ily módon okszerűen szolgált alapjául a szermaradvány vizsgálatának.

Az is megállapítható a testületi szakvéleményre is figyelemmel, hogy a szermaradvány mennyiségére tekintettel az I.r.-II.r. alperesi táblából vett mintákon talált maradvány elsodródásból nem származhat, ehhez képest tehát a megyei bíróság okszerűn jutott arra a következtetésre - az egyébként is a mennyiségekre tekintettel vitatható számlára és szállítólevélre is figyelemmel - , hogy az I.r.-II.r. alperesek a permetezést nem a Calypso szerrel, hanem a fipronil hatóanyagú szerrel végezték.

A III.r. alperest illetően pedig egyértelműen rögzíthető a Regent szer használata, valamint a Testületi vélemény alapján - különös figyelemmel arra, hogy a III.r. alperes a méhek „munkaidejében” napközben is permetezett - hogy az általa végzett permetezés bár jóval kisebb mértékben, de szintúgy okozati összefüggésben áll a felpereseket ért kárral.

Helyesen telepítette a megyei bíróság a bizonyítási terhet az alperesekre abban a körben is, hogy az ő terhükre esik annak bizonyítása, hogy esetlegesen más személyek méreghasználata okozta a felperesi kárt.

Az e körben tett bizonyítási indítványoknak megfelelően a megyei bíróság a bizonyítást lefolytatta, helyes volt azon következtetése is, hogy ezen bizonyítása az alpereseknek nem volt sikeres.

Helyes tehát az elsőfokú bíróság következtetése a vonatkozásban, hogy a felperesi kár és az alperesi jogellenes magatartás között az okozati összefüggés fennáll, alapos az alperesi közrehatások mértékének megállapítása is.

Ugyanakkor osztja az ítéltábla azon I-II-III.r.alperesi fellebbezési érveléseket, hogy a jelen peradatok alapján a kárösszegezés ítéleti bizonyossággal nem állapítható meg.

A peradatok alátámasztották azt az I-II. és III.r. alperesi fellebbezési érvelést, hogy az alperesek a jogalap vitatása mellett vitatták a kártérítés összegezését is. Ugyanakkor megállapítható volt, hogy erre nézve a megyei bíróság a tényállást nem tárta fel, a bizonyítási eljárást nem folytatta le - még a felperesek e körben tett részletes nyilatkozatására sem került sor - és elmaradt ebben a körben a bizonyítási teherről való tájékoztatás, a bizonyítékok előterjesztésére szóló felhívás és az ennek jogkövetkezményére történő figyelmeztetés is. (Pp.3.§./3/ bekezdés, 141.§.)

Mindezek hiányában a Pp.235.§./1/ bekezdése alapján az alperesek további bizonyítás iránti indítványa alapos.

Ez azonban olyan terjedelmű további bizonyítási eljárás lefolytatását indokolja, amely a másodfokú eljárás kereteit meghaladja.

Ezért az ítéltábla a Pp.253.§./2/ bekezdése alapján - figyelemmel a Pp.213.§./3/ bekezdésére is - a kártérítési keresetek jogalapján körében közbenső ítéletet hozott azzal, hogy a követelések összegére nézve a tárgyalást folytatni kell.

A tárgyalás folytatása során a felperesek részletes nyilatkoztatása mellett az I.r. és II.r. felperesek vonatkozásában - tekintettel a 19. sorszámú szakvélemény 1. számú melléklete szerinti eltérő adatokra - a felperesekre háruló bizonyítási teher és a bizonyítékok becsatolására való felhívás, valamint a mulasztás jogkövetkezményeire való figyelmeztetés mellett tisztázandó, hogy a vándorméhészetben a kár bekövetkeztekor hány konténer, illetőleg hány méhcsalád volt. Azok közül a teljes állomány került vándoroltatásra ... 2 Megyébe, illetőleg maradt-e ... 1 Megyében is ezek közül.

Tisztázandó, hogy az I.r.-II.r. felperesek jelentettek-e be az illetékes körjegyzőségen méhvándorlást, ennek az esetleges kárenyhítési kötelezettség vonatkozásában lehet jelentősége, illetőleg a mennyiségi adatokra is esetlegesen nyerhető belőle információ.

Az V.r. felperes vonatkozásában a 19. sorszámú szakvélemény 8., 9. számú melléklete mennyiségi adatai közti ellentmondás feloldandó.

Az eljárás adatai alapján nem állapítható meg, hogy a felperesek a tevékenységüket milyen jogi keretek között (vállalkozás, őstermelői igazolvány, stb.) végezték, tevékenységük után kötelesek lettek volna-e, és milyen mértékben köztartozások (adó, tb-járulék, stb.) fizetésére, amennyiben igen, úgy az elmaradt haszon mértékének megállapításánál ezen költségeket - mint megtakarítást - figyelembe kell venni, e körben a szakvéleményt szükség szerint kiegészíteni.

Győr, 2010. évi február hó 18. napján

Dr. Ábrahám Éva sk.
a tanács elnöke

Dr. Lezsák József sk.
előadó bíró

Dr. Vass Mária sk.
bíró